

El comerç i el consum de la neu a Manacor

Pere A. Segura Cortès

La present comunicació forma part d'una investigació de major abast per tal de provar documentalment, entre d'altres coses, la petita edat del gel, treball eminentment de geografia històrica.

A causa, però, de la manca de dades meteorològiques d'aquesta època, no ens queda més remei que acudir a fonts indirectes per tal de demostrar que l'ús de la neu i, conseqüentment, les nevades eren un fet corrent a Mallorca durant els segles XVII, XVIII i XIX.

La neu a Mallorca

Actualment, la neu a Mallorca constitueix tot un esdeveniment, però la història ens diu que això abans no era així.

El fet als quals faré referència a continuació, encara que específicament referits a Manacor, van encaminats a demostrar que l'ús de la neu era normal sobretot en els segles XVII, XVIII i XIX, la qual cosa ens fa pensar que devia nevar gairebé cada any.

La neu es va guardar i consumir a Mallorca almanco des de l'any 1595. Binimelis, a la seva Història de Mallorca, ens diu textualment, referint-se a Fornalutx: "[...] *En el territorio de este lugar hay algunas casas, en donde se recoge la nieve en el invierno, para proveer la ciudad en el verano y aún todo el año*".

A la serra la neu es recollia i guardava en forma de gel a més de quaranta cases de neu i quan feia calor es baixava cap als pobles i viles del pla per al seu consum.

El comerç de la neu arribà a tenir tal importància que fou regulat el 1656 als *Capítols del obligat de la neu*² i gravat durant molt de temps amb impostos més o manco importants.

Igualment, la Reial Audiència es preocupava d'assegurar-ne la recollida per tal de garantir-ne l'abastiment a tota l'illa de Mallorca³.

---

1. Binimelis, Juan Pbro. Historia General del Reino de Mallorca. Tom IV, pàg 82. Palma, Imprenta José Tous, 1927.

2. Llibre de Determinacions del Gran i General Consell. Anys 1654, 1655 i 1656. Foli 171. Arxiu del Regne de Mallorca.

3. Sobre que se recoja la nieve en el año 1748. ARM. 696.11. AA.

La neu a Manacor

2.1 Primeres notícies

La primera notícia que he trobat en què surt específicament Manacor és de l'any 1659: "[...] firme depòsit jo debaix escrit de quinse ll hagudes dels jur(a) de la vila de Arta per mans del Sr Gaspar Domenech Sargent Major per reho de sa neu enviarem per al Sr: Virrey en la Vila de Arta. Signat Jaume Riera"⁴.

Com es veu, no ens diu res del consum de neu a Manacor, però podem deduir que, si n'enviaven a Artà, el consum a Manacor venia ja d'enrere. Tot i això, no he trobat cap notícia anterior que ho certifiqui.

Però en una nota de 1728 llegim que, amb motiu de la visita del Sr. Miquel Malondra, del Consell de Sa Majestat, l'Ajuntament "troba ser de conveniència el fer alguna prevenció de bescuyts, congrets, neu, vi, etc..."⁵.

D'ambdues citacions podem deduir que la neu era considerada un menjar exquisit que es donava quan venia algun personatge de renom.

2.2 La preocupació de l'Ajuntament

Està clar, però, que malgrat l'hem trobada documentada, a Manacor i a d'altres indrets, amb motiu de visites de personatges importants, l'Ajuntament de la vila es preocupa que hi hagi neu per a ús del poble en general i en particular per als malalts.

A la sessió de l'Ajuntament del 28 de juliol de 1730 llegim que "[...] Se acostume mantenir una botigue de neu per subsistentia a los habitants y en particular deles malalts qui en moltes ocasions hen necessiten precisament, per cuya raó en les demás anys la vila feye ajude a un tavarner per que mantangues la vila de neu al temps les designaven, assent vingude la ocasio ha comparegut Miguel Soler Roitg tavarner el qual se es offerit a mantenir la vila de neu fins a St Miquel pr vinent si sely done ajuda de vynt lliures a cause de tenir grandísima perdua: y havent noltros participat esto al Rd Comu y Rr de esta Vila diuhen contribuir en 3 ll y al Sr Sacrista Tugores que al ? a esta vila el 1 lliure y així diam nosaltres que haven de fer.

A lo qual fonch resolt qe p convenienvia comune la vila de bens comuns li faise ajude 8 ll quan tocai pagar 4 ll al obligº a mantenir l vila de neu fins el dia de St Miquel? de 4 ll "⁶.

En aquest mateix document es diu que no és el primer any que es preocupen perquè no manqui neu, sobretot a l'estiu. Aquesta preocupació es tradueix en una ajuda a algun comerciant, i ja ens dóna pistes clares referents al procediment que

se segueix per tal de mantenir la vila abastida, que, per altra banda, no difereix gaire d'altres localitats de Mallorca.

2.3 L'abastiment

El compromís de garantir l'abastiment començava normalment el dia següent de l'adjudicació, dins els mesos de juny o juliol, i havia de durar fins a mitjan o final de setembre. La data més primerenca que he trobat de l'inici d'aquest compromís és el 18 de juny i la més tardana el 20 de juliol.

En principi, doncs, l'abastiment de neu s'assegura mitjançant una ajuda directa al conductor⁷ -algun comerciant, voluntari o designat per l'Ajuntament- per tal de subvencionar-li les pèrdues que, atès el problema de conservació d'aquest producte, se'n deriven de la comercialització.

Aquest abastiment devia fer-se regularment cada any, i així es desprèn de les diferents fonts estudiades. A l'annex es poden veure tots els anys dels quals he trobat alguna informació o referència.

Aquest sistema que he apuntat es va matisant i perfeccionant al llarg del temps.

Veim, per exemple, que el 24 de juny de 1747 a Juan Rosselló (a) Taló, a canvi del seu compromís de tenir la vila abastida de neu a totes hores, se li concedeix, a més de l'ajuda directa, el monopoli pel qual "ninguna altre persona pugui vendre neu"⁸.

Ja l'any 1769 aquells a qui interressi han de comparèixer a la plaça de la vila "sin falta alguna" per tal de fer el "remate de nieve" i adjudicar-ho "[...] a quien ofresca por menor conducción"⁹, la qual cosa indica que hi comença a haver competència, senyal que, sempre amb l'ajuda de l'Ajuntament, el negoci és rendible.

Encara que el sistema d'adjudicació és pràcticament una subhasta, no serà fins al 1796 que trobarem per primera vegada aquesta paraula. Aquest sistema, d'altra banda, ja era emprat per tal de garantir l'abastiment de productes de primera necessitat a Manacor i a altres llocs de la nostra illa.

Serà dia 2 de juliol d'aquest mateix any que, per pressions dels metges -circumstància que es repetirà d'altres vegades- es resol posar el servei a subhasta amb la condició que es vengui a un preu màxim de 4 diners la lliura, que l'abastiment duri fins a Sant Miquel i que s'imposi una multa de 10 sous si en falta¹⁰.

Amb això, de fet, es fan públiques abans de l'adjudicació les condicions que ja s'empraven fins aquell moment. Així ho podem veure a l'acta de la Junta del 16 de juliol de 1797, que va tenir com a tema únic la neu:

7. Conductor, segons la GEC, seria aquella persona amb la qual es concertava la prestació dels seus serveis professionals mitjançant una retribució determinada.

8. Llibre de Junes 1736 a 1753, foli 54A. AMM. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

9. Llibre de Junes 1764 a 1788, AMM, I. 12.

10. Llibre d'Actes 1790 a 1800. AMM, I. 13.

4. Llibre de depòsits 1638 - 1784, foli 48. Arxiu Municipal de Manacor. III. 1.1/2.1/1. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

5. Llibre de Junes 1718 - 1733. AMM. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

6. Llibre de Junes 1718 - 1733. AMM. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

"Junta de nieve [...] y a nuestra Universidad, y fue propuesto por el Honor Juan Bosch Regidor mayor diciendo: bien saben Vs Ms como tengo noticias que en esta Villa, en este Verano sa empiesa ha ver algunos enfermos que tienen Tercianas, y otros en calenturas ardientes; por lo que hallo muy conveniente dispongamos el Abasto d la nieve y d esta manera se dara algun tanto de alivio à dichos enfermos, y que se ponga en pregon público por lo que Vs Ms darán su voto y parecer:

Y fue resuelto acordado y determinado nemire discrepante, que se ponga en publico pregon dicho abasto, y se rematará al Postor mas beneficoso, que menos postura ofrecera por su conducta, con tal que qualquier sea el Abastecedor no podra exceder a vender la Nieve a mas de seis dineros por libra de Nieve, y asimismo de vera abastar al Publico asi buenos, como enfermos desde el dia dicho abasto hasta el dia de San Miguel del Mes de Setiembre venturo, y en caso d no tener nieve todos dias pagara dicho postor dies sueldos de pena [...]"¹¹.

Al cap d'una setmana, el dia 23, la Universitat es torna a reunir per donar fe de l'adjudicació:

"[...] Dio relacion Antonio Ximenez Oficial Sache y lugar d Pregonero, haver pregonado por los lugares acostumbrados d esta referida Villa el abasto de la Nieve por el consumo dl Publico tanto para enfermos, como por los buenos desde el dia dl remate, hasta el dia d San Miguel dl mes d Setiembre venidero y desenganando los ditores teniendo orden d los Magnificos Regidores ha rematado dicho Abasto a favor de Juan Llompard d Antonio vesino d esta dicha Villa como a menor Postor por precio d treinta libras por su conducta, que le ha d entregar nuestra Universidad y presente el dicho Llompard acepta dicho Remate, y se obligó a vender la nieve a rason d seis dineros por libra, y de vera pagar dies sueldos d pena todas las veses que lo en contara en falta d tener Nieve por lo que obligo a su Persona y ? muebles y raises havidos y por haver [...]"¹².

El 1836, entre les condicions de la subhasta apareix per primera vegada que l'adjudicatari ha de pagar una fiança quan se li adjudiqui l'abastiment¹³.

És de 1830 l'única referència que tenim que aquesta ajuda pot variar en funció del preu en origen, o sia, del que es paga a qui subministra la neu. *"[...] Mes se ha acordat que lo ecses de dita Neu de las devuit lliuras tractades seli aumentará si acas las cargas han superat las 9 pesetas i vuit diners y se desminara no arribant a las 9 pesetas y 8 d"¹⁴.*

11. *Ibidem*.

12. *Ibidem*.

13. Subhasta 1836. AMM, IX. 1.3.2.

14. Propis i arbitris. Conta de la any 1830. AMM, VIII. 1.

Aquest mateix any, per tal d'evitar abusos i garantir que contínuament hi hagi neu per als malalts, el concessionari tindrà obligació de vendre un màxim només de dues lliures a cada particular que en sol·liciti.

En canvi, el 1839 aquesta quantitat arribarà fins a 3 lliures, preu que serà fix fins a 1842. L'any següent es baixa a 2 lliures i, a partir d'aquí, la venda màxima de neu oscil·larà entre aquestes dues quantitats segons els anys.

A partir d'aquest any la regularitat en les subhastes és gairebé anual i si a l'anex no es fa referència al nom del conductor és perquè no he trobat l'acta de la rematada de la subhasta o el pagament de la subvenció acordada.

Únicament he trobat dues excepcions en què és clar que queda deserta la subhasta: la primera és la de 1856, en la qual, a pesar que es convoca públicament més de dues hores, no es presenta cap postor¹⁵; i la segona, la que es convoca el 3 de juny de 1866, en què no es presenta cap postor i, tornada a convocar dia 10, igualment queda deserta¹⁶.

En dues ocasions la subhasta s'ha de resoldre a la segona convocatòria. El 1857 a la primera convocatòria no es presenta cap postor per menys de 44 lliures i, en canvi, alguns dies després s'adjudica a Gaspar Fuster per 18 lliures¹⁷. El 1858 no hi torna a haver cap postor i, a la nova convocatòria, s'adjudica a Francesc Aguiló per 32 lliures¹⁸.

El darrer any en què he trobat convocatòria és el 1868¹⁹, encara que no n'he trobat la resolució.

És important fer notar que, el 1837, la capacitat per decidir el preu a pagar ja no és de l'Ajuntament, el qual discuteix el tema i aprova *"oficiar a la Exma Diputacion Provincial para la aprobacion del importe para el mencionado abasto"*²⁰.

2.4 Dates i terminis

La convocatòria i l'adjudicació del servei es fan normalment entre juny i juliol i el contracte acaba entre mitjan i final de setembre. El pagament de la subvenció es fa quasi sempre al final, encara que a vegades es paga en dos terminis, un al començament i l'altre en acabar.

Als primers anys, la data que més sovint trobam fins a la qual s'havia de garantir l'abastiment és el dia de Sant Miquel, 29 de setembre, encara que he trobat expressions com la tercera fira de setembre o el tercer diumenge del mateix mes. La dates més tardanes, les trobam el 1764 -any en què el termini que es dona

15. Subhasta 1856. AMM, IX. 1.3.2.

16. Subhasta 1866. AMM, IX. 1.3.2.

17. Subhasta 1857. AMM, IX. 1.3.2.

18. Subhasta 1858. AMM, IX. 1.3.2.

19. Subhasta 1868. AMM, IX. 1.3.2.

20. Llibre d'Actes 1830 a 1839. AMM, I. 13.

a Juan Amer Pellerença és fins a 15 dies després de Sant Miquel²¹ - o el 1751, en què el termini per a Joan Rosselló és fins a Tots Sants²².

Pel que fa a aquest tema, la regularitat és gairebé total a partir de l'any 1845. De llavors ençà, gairebé sempre consta que l'abastiment començarà el dia de Sant Joan i acabarà el 20 de setembre.

La data de finalització, però, pot quedar condicionada pel fet que hi hagi alguna malaltia que aconselli ajornar-la. Això passa l'any 1762, en el qual l'acta d'adjudicació de dia 10 de juliol diu que Esteva Trias, que s'ha ofert, ha de tenir neu fins quinze dies després de Sant Miquel i, en cas de tercianes²³, fins a Tots Sants²⁴.

A les condicions de la subhasta convocada el 19 de juny de 1770 s'introdueix una altra variable quan se cita específicament que s'haurà de tenir neu "també per la nit"²⁵.

A la subhasta de 1825 surt per primera vegada la frase "a todas horas"²⁶, especificació que serà habitual en les condicions de totes les subhastes a partir d'aquest any.

2.5 Les malalties

Hem vist que en un document de l'any 1728 trobam l'expressió "[...] *Se acostume mantener una botigue de neu per subsistentia a los habitadors y en particular deles malalts qui en moltes ocasions hen necessiten [...]*" la qual cosa ens indica clarament que la preocupació de l'Ajuntament era tenir la vila abastida de neu en l'aspecte gastronòmic i, especialment, en el sanitari.

Prou important era tenir neu quan els metges reiteradament s'hi fiquen exigint que d'una manera o altra s'asseguri que la vila tindrà un abastiment regular de neu.

A gairebé totes les citacions surt l'expressió "per bons i per malalts", afegint a vegades l'adjectiu "pobres malalts".

L'acta de 1746 ens dona prou informació de les condicions sanitàries "[...] *se solia donar en los anys passats 15 ll de Conducta als qui tenien la vila abastada, tot lo estiu per los pobres malalts; y com Vi. Mr no ignoran que este any es estat mes exsessiu, que los demás particularment en malelties [...]* però *diran lo que se ha de donar als qui han tingut la conducta del abasto de la neu [...] que se dan 20 ll ço es 15 ll a Bartl. Rosselló talo y 5 ll a Bartomeu Pons Vert: y se les ? les 20 ll per ser estat este any de continuo tantas maleltias y de continuo haver de tenir sis y set muls per aportar la neu per subvenir a les pobres malats*"²⁷.

La pòlissa de l'any 1763 ens diu, referint-se a l'any anterior "[...] *se pague a Esteva Trias 11L 16 s y dira son per los descuentos ha tinguts en lo any passat en la neu per reho de tantas enfermedats hague en esta Villa dit any, y per la perdua tengue en la mateixa*"²⁸.

Normalment, a les referències trobades -condicions de les subhastes, pagaments, pòlisses etc.- es diu que la neu va destinada als habitants d'aquesta vila, tant als bons com als malalts, excepte la pòlissa de l'any 1792, que diu "[...] *a Juan Llompart 35 L. y son por haver abastado la Villa de nieve por consumo de los enfermos [...]*"²⁹.

A l'acta de 10 de juliol de 1797, llegim que es decideix convocar la subhasta de neu perquè es comencen a veure "tercianas y calenturas ardientes", encara que a les condicions especifica que l'abastiment ha de ser per als bons i per als malalts. El mateix comentari trobarem a l'acta de l'Ajuntament de 21 de juliol de 1799 i a la de 12 del mateix mes de 1801³¹, i a totes dues es dona com a motiu de la convocatòria de la subhasta.

En canvi el 1837 els metges parlen únicament que, com que fa tanta calor, és indispensable dur neu³².

També hem vist ja a l'apartat de dades i terminis que les malalties poden fer allargar el temps en què és obligat tenir neu.

Per raons sanitàries, els anys 1746³³ i 1781³⁴ hi arriba a haver dos llocs de venda que reben subvencions diferenciades, i el 1783³⁵ arriba a haver-n'hi tres.

Fins i tot l'import de la subvenció podrà variar si, a causa de les malalties, la neu es fa imprescindible durant més temps del normal, com és el cas ja comentat de 1762.

No he trobat, a Manacor, cap altra referència a un ús sanitari diferent dels descrits.

2.6 L'ús gastronòmic

En els primers temps, la neu s'empra en els banquets per als grans personatges que visitaven la vila, encara que no puc comentar quin ús tenia exactament ja que no he trobat, a la documentació estudiada, cap comentari que digui com era emprada la neu en aquests casos. El mateix passa totes aquelles vegades que l'Ajuntament es preocupa de tenir proveïment de neu per als habitants d'aquesta vila, tant per als bons com per als malalts.

28. Llibre de Pòlisses 1762 a 1766, folis 36B i 37. AMM, II. 114. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

29. Llibre de Pòlisses, folis 17B i 18. AMM, III. 136.

30. Llibre de Junes 1790 a 1800. AMM, I. 13.

31. Llibre de Junes 1800 a 1810. AMM, I. 13.

32. Llibre d'Actes 1830 a 1839. AMM, I. 13.

33. Llibre d'Actes 1736 a 1753. AMM.

34. Pòlisses 1781, folis 21B i 22. AMM, II. 127.

35. Pòlisses 1783. AMM, II. 127.

21. Llibre de Junes 1764 a 1788. AMM, I. 12.

22. Llibre de Junes 1736 a 1763. Foli 112A. AMM, I. 11.

23. Tercianes o terçanes: febre palúdica que apareix cada tres dies. GEC.

24. Llibre de Junes 1736 a 1763. AMM, I. 11.

25. Llibre de Junes 1764 a 1788. AMM, I. 12.

26. Subhasta de 1825. AMM, IX. 1.3.2.

27. Llibre de Junes 1736 a 1753, foli 33. AMM. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

2.7 El preu de venda de la neu

Serà l'any 1750 quan, en les condicions, es fixa per primera vegada un preu màxim per lliura, que serà de 4 sous³⁶. Aquest preu es manté invariable almanco fins l'any 1760.

L'any 1772 es fixa en 4 diners per lliura, i puja a 6 diners el 1772. Pareix, però, que aquest any és una excepció, perquè a les noves referències es torna a 4 diners per lliura.

Aquest preu es manté a la subhasta de 1796, i puja l'any següent a 6 diners, preu que pràcticament no es mourà fins l'any 1841, amb la sola excepció de 1836³⁷, en què serà, com abans, de 4 diners.

A partir de 1842 i fins 1867 el preu màxim fixat és de 3/4 de lliura mallorquina per lliura de neu.

L'any 1868, a la convocatòria de la subhasta, de la qual no hem trobat la resolució, el darrer preu que es fixa és de quatre dècimes de real per lliura.

Aquest preu es fixava d'una manera política, ja que les possibles pèrdues del negoci es compensaven amb la subvenció que es donava.

Però és molt possible que, per fixar aquest preu, es tengués en compte el que pagava el conductor a qui l'abastia.

2.8 Les ajudes

Mentre el comerciant o conductor és voluntari o bé escollit per l'Ajuntament, la quantia de les ajudes pareix discrecional o fruit de les negociacions directes entre ambdues parts. Així es pot veure al quadre adjunt al final d'aquesta comunicació. No ho serà, però, a partir de les subhastes, ja que les ajudes es rebaixaran en funció de les ofertes que facin les persones interessades a prestar aquest servei.

En una única ocasió, gràcies a una referència d'aquestes ajudes, coneixem la quantitat de neu que es du a Manacor: l'any 1786³⁸ es decideix donar al traginer Juan Fornes cinc lliures per les pèrdues que ha tengut amb sis càrregues, o sia, una mica més de 500 kg. de neu³⁹. No és probable que fos la neu de tot un estiu, ja que anteriorment hem vist com l'any 1746 els conductors havien de tenir sis o set muls contínuament per dur la neu, la qual cosa fa pensar que les sis bísties eren per un sol viatge dels molts que es feien al llarg de l'estiu.

L'any 1762, Esteve Trias rebrà 11 lliures i 6 sous extres "*per tantes malalties i perdudes*".

L'any següent, el 1787, l'ajuda es donarà també pel "*menoscabo que tuvo el*

abastecedor"; aquesta quantitat arriba a 37 ll i 15 sous⁴⁰, ajuda màxima de les que n'he trobat referències.

L'única vegada que aquesta subvenció està lligada al preu en origen és en el cas ja comentat de l'any 1830⁴¹. També aquest any l'ajuda està en funció de la quantitat de neu que s'ha de servir:

"[...] Dia 1º Agost se ha entregat a Vicens Cortes per conveni de ecscés del dret de la neu fou imposat per tot el mes de Agost devuit lliures de les devant dites ..... 10 Ll Mes ha entregat a dit Cortes el Clavari Juan Batista Juan..... 8 Ll"

2.9 Les multes

Seguint amb el criteri d'assegurar que al poble sempre hi hagi neu a la disposició dels malalts, s'arriba al punt de fixar una multa segons les èpoques.

El primer document en què n'he trobat referència és de l'any 1737 (la pena serà de 20 sous per cada vegada que el conductor no tenguí neu per vendre)⁴² i, a partir d'aquí, es troba pràcticament a tots els anys. Aquesta quantitat oscil·la entre un mínim de 10 sous i el màxim d'1 lliura i 10 diners de l'any 1836⁴³.

Però cal fer notar que no és important únicament la quantitat que es posa de multa, sinó que, a més a més, l'hem de relacionar amb el termini. Així, veim que aquest termini oscil·la entre el mínim de "*per cada dia*", passant per "*cada tres hores*" o "*cada hora*", arribant al màxim de "*per cada vegada*" que no es tenguí neu.

La pena màxima (que és de 15 lliures) la trobam documentada l'any 1753; s'imposa a Juan Rosselló, que haurà de pagar 1 lliura per cada vegada que falti neu⁴⁴.

A partir de 1745 la pena serà de 20 sous per cada vegada que en falti.

2.10 Els conductors

El primer conductor de neu del qual tenim notícies és Miquel Sastre Roig, l'any 1730.

Si s'observa l'annex, es pot veure que el servei en algunes èpoques és cobert per un nombre reduït de persones o, fins i tot, famílies.

Aquest és el cas de la família Rosselló, que donarà el servei quasi sense interrupció entre els anys 1746 i 1757.

El mateix passa amb els germans Jeroni i Francesc Aguiló que, juntament amb Miquel Massanet i Estelrich, omplen la darrera època des de 1847 fins a 1867, darrer any en què coneixem el nom del conductor a qui s'adjudica el servei.

36. Llibre de Junes 1736 a 1763. AMM, I. 11.

37. Subhasta 1836. AMM, IX. 1.3.2.

38. Llibre de pòlices 1786, folis 16B i 17. AMM, II. 132.

39. Una càrrega era el que portava cada bístia en dues portadores. Normalment, a cada portadora hi duïen 2 arroves: una arrova és el mateix que 26 lliures, i una lliura equivaldria avui a 407 grams; una bístia portava, a cada viatge, uns 84 quilos de neu.

40. Propis i arbitris 1787. AMM, VIII. 0.

41. Propis i arbitris. Conta de la any 1830. AMM, VIII. 1.

42. Llibre de Junes 1736 a 1753. AMM, I. 11.

43. Subhasta 1836. AMM, IX. 1.3.2.

44. Llibre de Junes de 1736 a 1763. Foli 136 B. AMM, I. 11.

Altres conductors que donen el servei durant tres anys o més són Esteva Trias, Juan Amer Pellertencà, Cristobal Tauler, Juan Fornés, Juan Llompart i Gaspar Fuster.

Encara que a totes les subhastes sempre es diu que és rematada al millor postor, no hem trobat gairebé mai els noms dels altres que presenten la seva oferta, sinó tan sols el de l'adjudicatari. Únicament els anys 1843, 1844 i 1845 he trobat els noms de dos postors:

L'11 de juny de 1843 es convoca subhasta que és rematada el dia 18 a favor de Marcos Gelabert per 27 lliures. El dia 20, en una nova subhasta, s'adjudica a Jayme Barceló, que rebaixa en una quarta l'oferta anterior, seguint una pràctica molt habitual en aquella època⁴⁵.

El 19 de juny de 1844 es repeteix la història: la subhasta convocada el dia 15 és rematada en primera instància a Jayme Barceló per 35 lliures i el dia següent es presenta Gaspar Fuster, que baixa l'oferta. Per aquestes dues ofertes es convoca nova subhasta i no he trobat a qui s'adjudica finalment⁴⁶.

L'any següent, el 19 de juny, és José García, d'Elx, que fa una oferta de 30 lliures mentre que, el dia següent, Gaspar Fuster fa una nova oferta, rebaixant una quarta, i se li adjudica per 23 lliures i 2 diners⁴⁷.

Tots els documents consultats diuen que els diferents conductors eren nascuts a Manacor, i d'ascendència i veïns d'aquest mateix poble, excepte l'any 1845⁴⁸, en el qual la concessió es dona per primera vegada, i l'única de la qual tenim constància, a José García, fill de José, d'Elx.

Està clar que algunes professions es prestaven més a tenir neu per vendre ja que, pel tipus de feina, la venda de neu esdevenia una activitat complementària. Així, l'any 1730 llegim "[...] *mantenir una botigue de neu [...]*" concretant després en "*Miquel Soler Roig, tavarner*"⁴⁹; o el 1800, "*Andreu Tauler, tavarner*"⁵⁰; i el 1803, "*Gaspar Fuster, botiguer*"⁵¹. Són, doncs, els botiguers i els taverners els que més assoleixen aquest servei a Manacor i a altres indrets.

L'any 1786 es diu que es concedeix l'ajuda a "*Juan Fornes traginero cinco libras y son por las quiebras ha tenido con seis cargas de nieve*"⁵². És possible que, en aquest cas, sigui la mateixa persona la que traginava la neu de la muntanya i la que després la venia, introduint així, tal com passa en d'altres llocs, el fet que algunes persones alternassin el transport i la venda de neu i, fins i tot, que tenguessin arrendada una casa de neu a la serra. Així es junta la recollida, emmagatzemament, transport i venda de neu, encara que no he trobat constància que aquesta circumstància es doni en algun manacorí.

45. Subhasta 1843. AMM, IX. 1.3.2.

46. Subhasta 1844. AMM, IX. 1.3.2.

47. Subhasta 1845. AMM, IX. 1.3.2.

48. *Ibidem*.

49. Llibre de Junes 1718 a 1733. AMM. Citació de Guillem Grimalt Galmés, cedida per Damià Duran.

50. Llibre de Junes 1790 a 1800. AMM, I. 13.

51. Pòlices. AMM, II. 143.

52. Pòlices 1786, folis 16B i 17. AMM, II. 132.

A títol de curiositat cal esmentar que a l'acta de 3 de març de 1743 es fa menció de Thomas Rosselló, del qual es diu que és conegut com a "*talla neu*"⁵³. Qui sap si aquest malnom no tenia res a veure amb la seva professió o amb la d'algun dels seus avantpassats; d'altra banda, el seu llinatge coincideix en el temps amb els Rosselló -(a) Taló- que són conductors de la neu entre els anys 1746 i 1757.

2.11 Per acabar

He trobat documents que acrediten que "*a Manacor hi arribava neu entre els anys 1659 i 1868 o sia un període de 210 anys*". De tot aquest temps, tal com es veu a l'annex, he trobat documentats 89 anys, almanco amb una citació anual, encara que el període més regular va de 1746 a 1868.

Tot i així, i tal com es desprèn del primer document citat, el seu ús és anterior a l'any 1659 i, possiblement, la neu s'emprarà fins a final de segle XIX o principis del XX, amb l'aparició de les fàbriques de gel que acabaran amb aquest comerç.

Les notícies aquí ressenyades, juntament amb les d'altres indrets de la nostra illa, ens confirmen que l'ús de la neu era habitual a Mallorca especialment durant els segles XVII, XVIII i XIX, i d'aquí és fàcil deduir que les nevades, a diferència d'ara, eren un fet habitual i pràcticament anual al nostre país.

2.12 Annex

Hi podem trobar, en primer lloc, l'any 1659 i, tot seguit, des del 1728 fins al 1868, amb els anys en què he trobat almanco una citació i, en molts de casos, quatre o cinc.

Les dades ressenyades es refereixen a:

- L'any.
- El conductor o persona que s'encarregava de donar el servei.
- El preu que, en el seu cas, se li fixava com a màxim.
- La quantitat que se li donava per tal d'incentivar el servei assegurar-se que aquest es donàs.
- El període en el qual aquest servei s'havia de donar.
- La pena o multa a la qual havia de fer front el conductor en cas que no tengués neu quan algú li'n sol·licitàs, i també el termini marcat en cada cas.

Si algun apartat figura en blanc és perquè no he trobat la dada corresponent.

53. Llibre de Junes 1736 a 1753. AMM, I. 11.

Notes:

- 1 Aquest any la referència a Manacor és indirecta ja que no diu específicament que aquí s'empri, però es pot deduir del fet que els Jurats d'Artà paguin a l'Ajuntament de Manacor la neu que aquest els ha enviat.
- 2 L'Ajuntament compra neu, entre d'altres coses, per la vinguda del Sr. Malondra del Consell de Sa Majestat.
- 3 Aquest mateix any també rep una subvenció de 5 lliures Bartomeu Pons Vert, o sia que hi ha dos llocs de venda.
- 4 Esteva Trias rebrà, a més a més, 11 lliures i 6 sous "per tantes enfermetats i perdues".
- 5 A les condicions s'adverteix "si hi ha tercianes fins a Tots Sants".
- 6 Aquest mateix any també rep una subvenció de 25 lliures Jayme Antonio Gaya, o sia que hi ha dos llocs de venda.
- 7 Aquest mateix any també rebran subvencions de 30 lliures cadascun Juan Fullana i Cristoval Tauler, o sia que hi ha tres llocs de venda.
- 8 Aquest mateix any també rep una subvenció de 29 lliures i 10 sous Gaspar Picó, o sia que hi ha dos llocs de venda.
- 9 No està clar si s'adjudica a Jayme Barceló o a Gaspar Fuster.
- 10 Els anys 1856 i 1866 no es presenta cap postor.

Any	Conductor	Preu	Subvenció	Període	Multa
1659	(1)				
1728	(2)				
1730	Miquel Soler Roig		8 lliures	Fins St. Miquel	
1731					
1732					
1733					
1734					
1735					
1736			12 lliures		20 s/veg
1737					
1738					
1739	Juan Alemany				
1740					
1741					
1742					
1743					
1744					
1745					
1746	Bartomeu Rosselló (a) taló (3)		15 lliures		
1747	Juan Rosselló (a) taló		12 lliures	Fins 08.09	
1748	Juan Rosselló (a) taló		15 lliures	Fins 15.09	
1749	Juan Rosselló (a) taló		15 lliures		20 s/veg
1750	Juan Rosselló (a) taló	4 s/l	13 lliures	Tot lo estiu	20 s/3 h
1751	Juan Rosselló		15 lliures	Fins Tots Sants	1 ll/3 h
1752	Juan Rosselló		23 lliures		1 ll/3 h
1753	Juan Rosselló (a) taló	4 s/l	15 lliures	25.06 a St. Miquel	
1754	Matheu Duran		15 lliures		
1755	Juan Rosselló (a) taló	4 s/l	15 lliures	St. Pere a St. Miquel	
1756	Bonet Galmés		15 lliures		
1757	Vídua de Juan Rosselló		15 lliures		
1758	Bonet Galmés		15 lliures		
1759	Francesc Galmés		18 + 2 ll		
1760	Juan Amer	4 s/l	15 lliures	15 dies passat St. Miquel	1 lliura
1761					
1762	Esteva Trias (4)		15 lliures	Idem (5)	
1763	Esteva Trias		15 lliures		
1764	Juan Amer Pellerenca		15 lliures	15 dies passat St. Miquel	1 ll/dia
1765	Esteva Trias		20 lliures		
1766	Juan Amer Pellerenca		20 lliures		
1767					
1768	Jaume Martí				
1769	Bernardo Estelrich (a) ravell	4 s/l	14 ll 10 s		
1770	Bernardo Estelrich	4 s/l	19 lliures	També per la nit	
1771					
1772	Sebastián Riera	6 s/l	? ll 13 s	Fins St. Miquel	
1773					
1774	Jaume Martí		25 lliures		
1775					

Any	Conductor	Preu	Subvenció	Període	Multa
1776					
1777	Cristóbal Tauler		30 lliures		
1778					
1779	Bartolomé Morey		32 lliures	Fins a St. Miquel	1 ll/3 h
1780	Jayme Martí		25 lliures	Tot lo estiu i any	
1781	Pedro Antonio Gaya (6)	4 d/ll	25 lliures	Fins St. Miquel	1 lliura
1782	Cristóbal Tauler	4 d/ll	25 lliures	Fins St. Miquel	
1783	Juan Fornés (7)	4 d/ll	37 lliures	Fins St. Miquel	1 ll/dia
1784	Juan Fornés		35 lliures		
1785	Jaime Martí		25 ll 15 s	Tot lo estiu	
1786	Juan Fornés		5 ll		
1787			37 ll 15 s		
1788					
1789	Antonio Llompарт		30 lliures		
1790	Antonio Llompарт		40 lliures		
1791			37 lliures	Tot lo estiu	
1792	Juan Llompарт		35 lliures		
1793	Juan Llompарт		35 lliures		
1794					
1795					
1796	Juan Llompарт	4 d/ll	30 lliures	Fins St. Miquel	10 sous
1797	Juan Llompарт	6 d/ll	30 lliures	Fins St. Miquel	10 s/veg
1798					
1799	Juan Llompарт	6 d/ll	20 lliures	Fins St. Miquel	20 sous
1800	Andrés Tauler	6 d/ll	30 lliures	Fins St. Miquel	10 s/veg
1801	Juan Llompарт	6 d/ll	30 lliures	Fins St. Miquel de Set.	10 sous
1802	Andrés Tauler	6 d/ll	30 lliures		10 sous
1803	Gaspar Fuster	6 d/ll	30 lliures	Fins St. Miquel	10 sous
1804					
1805					
1806					
1807					
1808	Pere A. pastor (a) Tramuntana	6 d/ll	18 lliures	Darrera fira de setembre	1 ll/veg
1809	Juan Llompарт (a) Corder	6 d/ll			20 s/veg
1810					
1811					
1812					
1813					
1814					
1815	Miquel Ochova		30 lliures		
1816					
1817					
1818					
1819					
1820					
1821					
1822					
1823					

Any	Conductor	Preu	Subvenció	Període	Multa
1824	Gaspar Aguiló (a) Mosca		26 lliures	A totes hores	
1825	Josep Valls (a) Barratxet	6 d/ll	36 lliures	Fins 29.09 a totes hores	
1826					
1827					
1828					
1829			40 lliures		
1830	Vicens Cortés		18 lliures		
1831					
1832					
1833					
1834					
1835					
1836	Gaspar Fuster	4 d/ll	28 lliures	Fins 29.09	1 ll 10 d
1837					
1838					
1839	Rafael Aguiló	6 d/ll	36 lliures	Fins 3r diumenge de Set.	
1840	Pablo Nadal	6 d/ll	19 lliures	20.06 a 20.09	
1841	José Aguiló (8)	6 d/ll	35 lliures	20.07 a 3r diu. de Set.	
1842	Gaspar Picó	3/4 ll/ll	29 lliures	St. Juan a 3r diu. de Set.	
1843	Jayme Barceló	3/4 ll/ll	20 lliures	18.06 a 3r dium. de Set.	
1844	(9)		32 ll 29 s	24.06 a 22.09	
1845	Gaspar Fuster	3/4 ll/ll	23 ll 2 s		20 s
1846					
1847	Jerónimo Aguiló	3/4 ll/ll	400 vellons	24.06 a 20.09	20 s/veg
1848	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	398r/v 20s	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1849	Gaspar Fuster	3/4 ll/ll	30 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1850	Jerónimo Aguiló	3/4 ll/ll	35 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1851	Francisco Aguiló i Picó	3/4 ll/ll	34 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1852	Francisco Aguiló i Picó	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1853	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1854	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1855	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	36 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1856	(10)	3/4 ll/ll		24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1857	Gaspar Fuster	3/4 ll/ll	18 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1858	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1859	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1860	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	32 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1861	Francisco Aguiló	3/4 ll/ll	18 lliures	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1862	Miguel Massanet i Estelrich	3/4 ll/ll	15 ll 19 s	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1863	Miguel Massanet i Estelrich	3/4 ll/ll	31 ll 19 s	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1864	Miguel Massanet i Estelrich	3/4 ll/ll	31 ll 19 s	24.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1865	Miguel Massanet i Estelrich	3/4 ll/ll	14 lliures	15.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1866	(10)	3/4 ll/ll		15.06 a 20.09 a totes hores	20 s/veg
1867	Francisco Aguiló i Picó	3/4 ll/ll	40 escuts	24.06 a 20.09 a totes hores	2 es/veg
1868		0,4 r/ll		15.06 a 20.09 a totes hores	2 es/veg